

„Tulu“ kirjastuse

Ajalooline kirjakogu

S. F. Librowitsch

Wastu tahtmist keisriks

Ratse suurvürst Konstantin Pawlowitschi
peale Aleksander I Wene troonile panna

ja

:: Detsembrikuu mäis 1825. ::

22 illesidõtet haruldatest ja senini keeldud piltidest,
rahadest ja dokumentidest

Lisa: Rublatükk, mille eest 3000 rubla
maksetakse (piltidega).

„Tulu“ kirjastus Tallinnas.

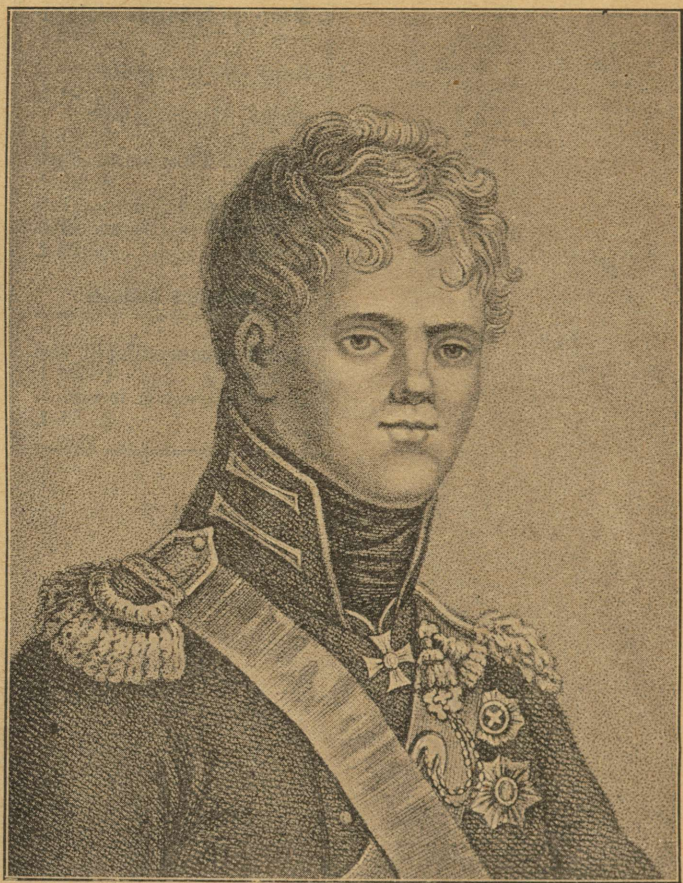
**Ajalooline
kirjakogu.**

Wene- ja kodumaa ajalugu:

- Keiser wõi sunnitööline? 5. 30 f.
Wastu tahtmist feisrifs. 5. 30 f.
Wõitlused Wene trooni pärast
1613. 5. 25 f.
Peterburi Eesti Saani koguduse
minewil ja praegune seisuford. 5. 20 f.

Kultuura ajalugu:

- Rudas inimene alkoholi üles
leidis. 5. 30 f.
Umutus töues ja tormis. 5. 35 f.

Цесаревичъ иъ суурвѳрст
Konstantinъ Pavlovitsch.
Kunstnikъ Orlovski pildi järele.

A - 81163

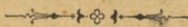
S. F. Fibrowitsch.

Wastu oma tahtmist
===== Feisriks. =====

Katse Konstantin Pawlowitschi peale Aleksander I
Wene troonile panna.

22 ülesmõttega haruldaste piltidest, rahadest, näopiltidest.

„Tulu“ kirjastus Tallinnas.

Tõlke luba autorilt,
piltide tarvitamise luba
M. O. Wolffi kirjastuselt
lahkeste „Tulule“ antud.

C 29074460

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

I.

Talwe-palees. — Krahw Kankrini salawolitus. — Käskjala ärasõit.

2. detsembril 1825. a. wara hommikul sõitis tore kolme hobuse saan Peterburis Talwepalee ette.

Saanist hüppas noor reisiüllikonnas kaardimäe-ohwitser wälja ja lausus eestwaas wahi peal olewale kammerherrale:

— Teatage krahw Kankrinile, et kirkkäskjalg tema kõrgehilguse käsku si wotab.

Kohe peale selle tuli lossi sifemistest ruumidest tolleaegne rahaminister krahw Kantrin ja ütles käsku wotajale ohwitserile:

— Porutshik, teie sõidate otsekohhe Warsfawi, tee peal ainult nii palju peatades, kui hobuste wahetamiseks waja on. Warsfawis lähete otsekohhe seal elama aujärjepärija Konstantin Pawlowitschi juurde, õigemine — lissas minister, — meie uue keisri, keiserliku Kõrguse Konstantin Pawlowitschi juurde. Teie teete kõik, et uus keiser teid wõimalikult kohe wastu wõtaks ja annate talle selle kasti ja kirja...

— Teie käsu peale! wastas ohwitser.

— Olete teie keisrilt wastuse saanud — jatkas minister, — siis sõidate kohe Peterburi tagasi... Loodan, et teie teie peale pandud ülesande karmapealt ja aja-wiitmata täidate... Teile ei pea mitte teadmataks jääma, et selles kastis uue keisri kujudega hõberublaide proowid on ja et ma ainult keiserliku Kõrguse käsku uute rahade walmistamiseks wotan.

— Kuid — lissas minister juurde, — peale teie ei pea seda keegi teada saama.

— Teie käsu peale! — fordas ohwitser.
— Siis õnn kaasa! — lausus minister.
Ohwitser kõlistas kannuõeid, kummardas, istus otse-
kohe saani. Sõit läks kiirelt Narwa wärawa poole.

Krahw Jegor Frankewitsch Kantrin,
rahaasjade minister.

Weberi pildi järel.

— Kes sõidab? — küsis wärawa peal seisja wahisalk.
— Borutshik Saburow, tema kõrgehiilguse krahw
Kantrini käskjalg — wastas ohwitser oma teepassi („po-
doroshna“) ettenäidates, milles kästakse ettenäitajat takis-
tamata terve riigi piirides liikuda lasta.

Wahisalk lastis saani ilma wäheha takistufeta läbi;
sõit läks tuulekiirusega Warsjawi poole lahtri.

II.

Nujärjepärija juures Brütewi lossis. — Desjarewitschi imelik teadaandmine.

— Käskjala arusaamatus ja ärajõit Warsjawist.

Peale neljapäewalise hoolimata kiire kihutamise (sel
ajal ei olnud raudteedid weel olemas, sellepärast pidi mi-

nistri käskjalg terve tee hobustega sõitma) jõudis Saburow Warsšawi suurvürst Konstantin Petrowitschi lossi, kes teda koha vastu wõttis.

Suurwürst Konstantin Pawlowitsch.

— Mis teie mulle Peterburist toote? — küsis aujärjepärija.

— Selle kirja ja kastikese tema hiilgujelt rahaministrilt, — vastas Saburow.

Suurwürst tegi kasti lahti ja hõbe rublatükke oma pildiga ja pealkirjaga „Konstantin Gsimene, Keiser ja Tšewalitšjeja“ nähes, wiskas ta nad laua peale ja lausus wihaselt:

— Ma ei ole keiser, waid ainult suurvürst, — ning läks toast wälja.

Saburow seisis lohmetuses ja ei teadnud, mis teha.

— Mind on kästud Peterburisse vastus tuua. Misfuguse ma siis pean wiima? — küsis ta suurvürsti ad-

jutantilt. — Krahw Kantrin küsib, kas keiserlik Rõrgus raha kjuu heaks kiidab ja kas wõib neid tegema hakata. Mis ma tale pean teatama?

— Sõitke tagasi ja teatage, et suurvürst mingit wastust anda ei taha, sest et ta ennaft keisriks ei pea, — wastas adjutant.

Saburow istus kohmetuses jaani, kuid ei julenud adjutanti nõu kohe täitma hakata ja kohe tagasi Peterburi sõita.

— Kuidas ma ilma wastuseta tagasi lähen? — mõtles ta ja läks ühe tuttawa ohwitseri juurde järellüüfima, kas see mitte suurvürsti arusaamata sõnu seletada ei wõi.

— Suurvürst ei taha, nagu jutud käimas on, Wene trooni peale mitte astuda ja keisriks hakata, — wastas Warsfawis elaw ohwitser.

— Kuid need on paljad kuulujutud senini. Kui palju neid usaldada wõib, ei tea ma mitte. Kui nad aga tõepõhjal asuwad, siis on arusaadaw, et suurvürst teda keisrina kujukawat raha wastu ei wõinud wõtta.

Weel käis Saburow korra lossis ja sai adjutanti käest wastuse, et „suurvürst iga wastuse ülearuks peab, põhjustel, mida Peterburis lossiringkonnad teadma peawad.“ Selle teatega kihutas Saburow Peterburi poole teele.

III.

Suurvürst Konstantin Pawlowitsch. — Keiser Aleksander I surm. — Truudusewanne uuele keisrile. — Uue walitsemise esimesed päewad.

Suurvürst Konstantin Pawlowitsch oli keiser Paul I. teine poeg ja keiser Aleksander I. järgmine wend, kaks aastat sellest noorem.

Paul I. walitfufe ajal wõttis ta Suworowi juhatusel all Schweitzi sõjakäiguft oja ja sai selle eest iseäralise armumärgi näol tšesjarewitschi aumime. Aleksander I. sõjakäikudeft wõttis ta ka oja, peale muu Austerlizi lahin-

gust ning käis Aleksander I. kaasa Wiini kongressil 1815. aastal, kuhu Euroopa walitsejad, kes Napoleoni vastu wõitlemisest ja tema ärawõitmiseft osa wõtsid, kokku tulid korda ja rahu jalale seadma, mis kuulus korjikanlane, Prantsuse keisriks tõustes, koikuma oli pannud. Sel kongressil otustati peale muu neid endise Poola riigi osafid Wenemaa külge liita, mis „Poola würstiriigi“ nime kandfid. Neist maaosadest jümitatud Poola riiki määrati suürwürst Konstantin Pawlowitsch esiotja sõjawägede peajuhataks, hiljem asemalitsejaks. Konstantin Pawlowitsch asus Warszawi elama, peaaegu wäljasõitmata talwel Warszawi lossis, juwel endiste kuningate asupaigas, toredas Belvederi lossis Warszawi lähedal asudes.

Niihäste näo, kui iseloomu poolest oli Konstantin Pawlowitsch oma isa, keiser Paul I. jarnane ja püüdis väga paljus asjades selle jälgil käia: armastas teenistust mitmesuguste lõbutsemistega lahutada, tundis humistust sõjaasjanduse vastu, tõstis sõjawäe korra ja wälise hiilguse õige kõrgele ju. Warszawis pidasid ühed teda väga heaks inimeseks, teised — wõimata äkiliseks ja kurjaks. Ühed rääkisid, et ta poolakaid enam armastab, kui wenelasi, teised heitfid tale ette, et ta poolakaid taga kiusab, poolakateft neid õigusi wõttes, mis Aleksander I. neile jättnud oli.

Troonipärandamise seaduste järele pidi peale lasteta keisri Aleksandri I. surma järgmine wend troonile astuma. Aleksander I. suri peale kahenädalise haiguse Taganrogis*). Kui surmasõnni tooja alles 8 päewa pärast Taganrogist Peterburi (keiser suri 19. nowembril 1825. a., Peterburi jõudis sõnnu alles 27. nowembril; telegrafi sel ajal ka weel ei olnud) jõudis, siis olid kõik kindlas usus, et troo-

*) Kas Aleksander I. tõeste seal suri, selle üle kestab ilmlõpmata waielus tänapäewani. Lähemat selle üle waata raamatus: „Keiser wõi sunnitööline?“ Sind 30 t. Tellida „Tulu“ kirjastuselt, Tallinnas.

РУСКІЙ ИНВАЛИДЪ
ИЛИ
ВОЕННЫЯ ВѢДОМОСТИ.

№ 284.

Воскресенье, Ноября 29 го дня, 1825-го года.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ

Санктпетербургъ, 27-го Ноября Божественное Провидѣніе по непобѣдимымъ судьбамъ своимъ поразило Россійскую Имперію такимъ несчастіемъ, котораго нельзя выразить. Фельдгеръ, прибывшій сюда изъ Татари 27-го сего мѣсяца, привезъ горестное извѣстіе о кончинѣ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА ИМПЕРАТОРА АЛЕКСАНДРА. Узнавъ о семъ неожиданномъ бѣдствіи, Высочайшіе Члены Императорской Фамиліи, Государственный Совѣтъ, Министры, собрались въ Зимнемъ Дворцѣ, гдѣ первый Его Высочество Великій Князь НИКОЛАЙ ПАВЛОВИЧЪ, а за нимъ всѣ Чиншвики, шуть входившіеся, также какъ всѣ полки Императорской Гвардіи присягнули въ зрѣлости и подданствѣ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВУ ИМПЕРАТОРУ КОНСТАНТИНУ I.

Печатать позволено: С. Петербурга, Ноября 29-го дня, 1825 года. — Цензоръ А. Буруковъ

Ametliku ajalehe „Ruski Invalidi“ number keiser Aleksander I surma teatega ja sõnumiga, et keiser Konstantin I-le truudust on wannutud. Lehes on lugeda:

„Ruski Invalid ehk Sõjaväeline Teataja“

Nr. 284

Pühapäeval, 29. novembril, 1825 aastal.

Sisemised teated.

St.-Peterburg, 27. novembril. Jumalik Nõu on sõnud Tema meile arusaamata tahtmise järelle Wenemaa peale õnnetust saata, mille avaldamiseks sõnu ei leia. Taganrogist süia jõudnud kätksjalg tõi kurvas-tawa teate Tema keiserliku kõrguse keiser Aleksander I surma

üle. Sellest ootamata õnnetusest teatust saades, kogusid keisri suguvõja kõrgeid liitmed, riiginõukogu ja ministrid Tšeremõhõwõ, kus kõigepealt **Tema Kõrgus Nikolai Pawlowitsch** ja tema järele kõid sinolewad ametnikud, nagu ka kõid keiserliku kaardiwäe polgud, **Tema Keiserliku Kõrgusele Keiser Konstantin I-le** truuduse- ja alamawannet wandusid.

nipäriniste seaduste põhjal suurwürst Konstantin Petro-
witsch keisriks peab hakkama.

Uue keisri troonile astumise korral on wiisiks kohe kõiki ametnikka, sõjawäge ja rahwast uuele isewalitsejale truudust wanduma panna.

Kui nüüd keiser Aleksander I. surmasõnum pealimta jõudis, anti kohe käsk uuele keisrile Konstantin Pawlo-
witschile truudust wanduda. Esimesena tegi seda surmud keisri teine wend Nikolai Pawlowitsch, kes kohe peale selle Preobrašhenski polku läks, ja seal, keisri surma teatades, oma wanema wenna Konstantini keisriks kuulutas.

Samal päewal jaadeti Moskwasse ja teistesse lin-
nadesse käskjalad teadetega, et Konstantin I. troonile on astunud ja kästi rahwast ja sõjawäge tale truudust wan-
duma panna, mis ka igalpool sündis.

Ühes sellega hakati Peterburis käsukirjade, passide ja teiste ametlikkude kirjade plankisid trükkima, mille peal seisis: „Tema Keiserliku Kõrguse, kõige Wenemaa Keisri ja Tšewalitšaja Konstantin Pawlowitschi käsul“ jne.; wal-
mistati suur hull tema piltisid allkirjaga „Konstantin I., Wenemaa Keiser ja Tšewalitšaja;“ kirikutes paluti „keiser Konstantin Pawlowitschi“ terwise eest jne. Üleüldse luge-
sid kõik tšesjarewitschi Konstantin Pawlowitschi troonile astumaks ja wotasid teda päewast päewa Warsawist Pe-
terburisse, walitsuse ohje oma kätte wõtma.

Nõnda kestis mitu päewa, kui korraga Warsawist suurwürst Konstantini poolt jaadatud suurwürst Mihail Pawlowitsch Peterburi jõudis ja teatas, et Konstantin Pawlowitsch troonist lahti ütleb.

See teade sünnitas suurt segadust lossiringfondades ja mitte vähema arusaamatuse sõjawägedes ja rahwa keskel. Raugelt suuremale hulgale tuli ta ka täieste ootamata.

Suurwürst Konstantin Pawlowitsch.
S. Kiehli pildi järel.

IV.

Saladusline kirjaümbrif. — Tšesjarewitschi troonist äraütlemine. — Suurwürst Nikolai Pawlowitschi seisukoht troonist äraütlemise wastu.

Tšesjarewitsch Konstantini troonist äraütlemine ei tulnud aga mitte kõigile ootamata. Lossiringfondades oli isikuid, kes teadsid, et suurwürst weel Aleksander I. eluajal täielikult oma õigustest Wene trooni peale oli lahti öeldud, ja et paberid, mis seda lahtiütlemist tõendama pidid, riiginõukogus iseäralises ümbrifus alal hoiti, mille peal Aleksander I. enese käega kirjutanud oli: „Kuni minu nõudmiseni alal hoida, minu surma korral aga enne iga teist sammu lahti teha ja sellekohalisel erakorralisel

КОНСТАНТИНЪ I.

*Императоръ и Самодержецъ
Всероссiи*

„Konstantin I, Venemaa keiser ja isevalitseja“.

Kõige haruldasem lõikepilt 1825 aastast, mida Peterburis keiserlikus
Ermitažhis (kunstiasjade kogus) alal hoitakse.

koosolekul riiginõukogus ettelugeda.“ Teati ka, et kolm
samase pealkirjaga ümbrikut weel olemas olid: üks Moskva
Uspenski kirikus, teine — senatis, kolmas — sündis.

Mõned riiginõukogu liikmed tegid kohe peale keisri
surmasõnumi jaamise jelle ümbriku lahti. Selles oli keisri
käsk kiri 16. augustist 1823. a. keiser Aleksander I. allkir-
jaga, milles teatatakse, et isessarewitsch Konstantin Paw-
lowitsch wabatahtlikult troonist lahti on võetud, mispä-

raft troon järgmisele, wanaduse järele, wemale, suurvürst Nikolai Pawlowitschile jaab, kes Aleksander I. surma korral walitjuse ohjad enese kätte wõtma peab. Peale selle oli ümbrikus suurvürst Konstantini kiri 14. jaanuarist 1822. a., milles ta oma õigustest trooni peale lahti ütleb. Selle jammu põhjuste üle kirjutab ta:

Tšesjarewitsch Konstantin Pawlowitsch waatab Poola wägesid.

„Et ma eneses ei tarwilikka andeid, ei jõudu, ega seda waimu ei tunne, et kumagi sellele seisukohale asuda, milleks mul sündimise järele õigus on, sellepärast julgen Teie keiserlikku Kõrgust paluda seda õigust sellele edasi anda, kellele ta peale minu järgneb.“

Kui saladusliku ümbriku siju üle suurvürst Nikolai Pawlowitschile teatati, siis wastas see:

— Ometi ei julge ma wanema wenna asemele astuda, kellele ma truudust ja alamawannet olen wandunud. Tšesjarewitschi troonist lahtiütlemist, mis kadunud keisri elu ajal tehtud, kuigi wiimase nõusolemisega kinnitatud, kuid siiski kui wäljakuulutamata ja seadusleks tunnistamata,

ei wõi mitte muutmataks pidada. Sellepärast arwan, et meie keisriks tšesjarewitsch Konstantin Pawlowitschi pidama peame, kellele meie kõik truudust oleme wandunud. —

Samal päewal saatis suurwürost oma adjutandi La-farewi järgmise kirjaga tšesjarewitschi juurde:

„Armas Konstantin! Tulen oma keisri ette wandega, mida ma ühes teistega kohe kirjikus tõin, niipea kui meie jeda kõige raskemat õnnetust teada saime, mis meie peale on tulnud. Kuidas ma sinu õnnetusele kaaja tunnen ja kudas meie kõik õnnetud oleme! Jumala nimel ära jäta meid maha. Sinu wend, truu alam elus ja surmas

Nikolai.“

Ühes suurwürost Nikolai Pawlowitschi kirjaga saadeti tšesjarewitschile walitsuse, riiginõukogu ja walitsewa senati nimel teade, et kõik walmis on uut keisrit Konstantin Pawlowitschi teenima ning paluti tarwikilka juhatusi esimesteks sammudeks.

V.

Konstantin Pawlowitschi troonist äräütlemise põhjused. — Johanna Grud-sinfa. — Keiser Aleksander I. ja tšesjarewitsch Konstantin. — „Kõik jääb endiselt.“

Aleksander I. surmateade saadeti Taganrogist ühel ajal Peterburi ja Warsfawisse, kuid Warsfawisse jõudis ta päew warem, nimelt 26. novembril. Kirja saades saatis tšesjarewitsch suurwürost Nikolai Pawlowitschile kohe järgmise ametliku kirja:

„Radunud keisri oma käega kirjutatud käsukirja põhjal 2. weebruari 1822. a. annan omad õigused Wenemaa trooni pärandamiseks Teile edasi.“

See käsukiri, mida tšesjarewitsch siin nimetab, sisaldas Aleksander I. nõusolemist Konstantini troonist lahtiütlemiseks.

Peapõhjus troonist lahtiütlemiseks seisis järgmises:

Tšesjarewitsch Konstantin Pawlowitsch trehwas Warsfawis tolleaegse asewalitseja kindral Zajontscheki ma-

Würstlinna Lowitzsch ja suurvürst Konstantin Pawlowitsch.
Sliwitski pildi järele.

jas palli peal haruldase ilusa noore, kuid mitte kõrgest soost, Poola neiu Johanna Grudsińska, kes tale niivõrra meeldis, et ta teda üks puhast mil wiisil omale naiseks wõtta otsustas.

Sellest plaanist teatas ta keiser Aleksander I., ja et ta juba Saksen-Koburgi printsessi Amaga abielus oli, siis palus ta keisrit teda esimesest naisest lahutada, et ta siis neidu Grudsińskat naiseks wõiks wõtta, keda ta palawalt ja tõsiselt armastada.

Keiser Aleksander I. vastas: „Kui tulewajel Wene keisril on sul õigus ainult kuninglikust suguwõsast naist wõtta. Loomata Poola neiu ei wõi Wene keisriprouaks saada. Ma wõin ju uut abielu ainult siis lubada, kui sa troonist jäedawalt lahti ütled.“

Tšesfawitschi armastus ilusa Poola neiu wastu oli nähtawaste kangem, kui trooni tõmbejõud, ning Konstantin Pawlowitsch walis omale ilusa Poola neiu. 20. märtsil 1820. a. lahutati ta esimesest naisest ja 24. mail oli tema laulatus Johanna Grudsińskaga, kellele Aleksander I. hiilgawa wüerstipreili Lowitzchi aumime andis, Lowitzchi wüerstiriigi järele, mille Konstantin allahetnud oli ja mis Poola tšaaririigi piiridesse käis.

Wirstinna Joanna Anfonowna Lovitsch.
Näopildist, mis 1877 a. „Ruskaja Starinas“ ilmus.

Peale selle peapõhjuste juhtisid tšesjarewitschi veel teised mõjud, ja wististe mitte wiimasel paigal kartus, et ta suure riigi walitsemisega mitte toime ei saa.

— Mul ei ole andi keisri wõimu kandmiseks: wõin ainult selle wõimu käskude täitja, kuid mitte käskija ise olla. Wend Nikolai on selles mõttes minuist kohasem.

Kirjaliku dokumendi kuju sai see troonist lahtiütlemine 14. jaanuaril 1822. a., mille järele siis Aleksander I.

Tsessarewitsch Konstantin Pawlowitsch. (Scheremetewi piidifogust).

tsessarewitschi nime peale käsukirja andiski, milles Konstantinile troonist äräütlemiseks luba anti.

Tsessarewitschi troonist lahtiütlemine hoiti Aleksander I. käsul kõige waljemas saladuses. Selle üle teadsid ainult 5—6 keisri ja tsessarewitschi lähedamat isikut, selleks juhtumiseks walmiskirjutatud käsukirjast teadsid ainult kolm. Seepärast kui Aleksander I. surmasõnum Warsfawisse jõudis, siis tuletasid kindralid ja ülemad, täies usus, et tsessarewitsch troonile astub, temale meelde, et endiste juhtumiste eeskujul waja on sõjawäge ja rahwast uuele

keisrile, nimelt Konstantin I., trüudust wanduma panna. Kuid tšesjarewitsch wastas järsult:

— Ei ole tarwis... Kõik jääb wana wiisi. Ja kui Poola kindral Koshnetski teda „Kõik-Wenemaa keisriks“ nimetas, sai tšesjarewitsch wihaseks ja käskis teda tema tõsi aumime järele nimetada.

Würstina Lowitsch. (Kunstn. Orłowski pildi järel).

Weel enam wihastas ta, kui kindral Nowosiltsew teda „Kõrguseks“ nimetas.

— Wiimast korda — kirjendas ta wihas, — palun teid mind mitte „kõrgustada“ ja meelespidada, et nüüd meie seadusline keiser Nikolai on. Kirjad ja aruanded, mis adressi „Keiserlikule Kõrgusele Konstantin I.“ kandsid, jaatis ta kinniselt tagasi.

Kõik see sünnitas üleüldist arusaamatust: Nikolai Pawlowitschi ei olnud keisriks kuulutatud, Konstantin pöifles wastu. Keda siis seaduslikeks keisriks pidada?...

VI.

Tšesjarewitschi kirjad emale ja Nikolai Pawlowitschile. — Lõpulik troonist äraütlemine. — Keiser Nikolai I. troonile astumise käsutiri.

Õstnud, kes tšesjarewitschi troonist lahtiütlemisest teadsid, arwasid, nagu suurvürst Nikolaigi, et see lahtiütlemine seni, kui ta wälja ei ole kuulutatud, mitte sunduslik ei ole ja et tšesjarewitsch teda alati tagasi wõtta wõib. Teised olid kindlas usus, et Konstantin nõnda teebki.

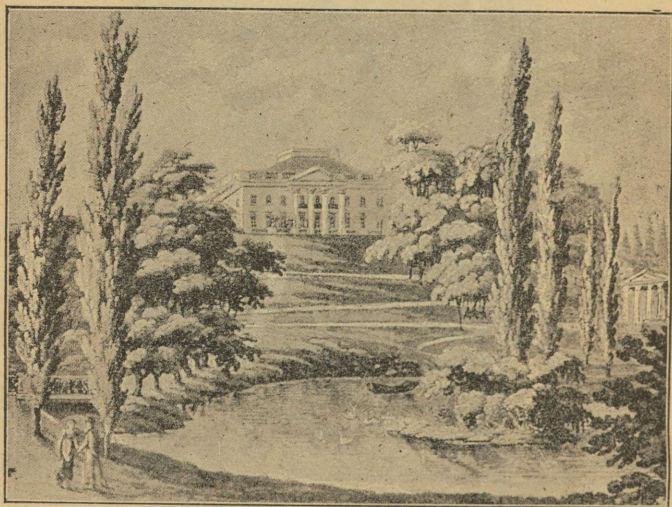
Suurwürst Mihail Pawlowitsch.

Kuid tšesjarewitsch jäi oma esimese otsuse juurde. — Ükski jõud ei wõi minu troonist lahtiütlemist muuta, — ütles tšesjarewitsch suurvürst Mihail Pawlowitschile, keda ta kirjadega suurvürst Nikolai ja ema Maria Feodorowna poole saatis. Esimeses kirjas palus ta Nikolaid troonile astuda ja lubas truult samais ametites edasi-teenida, mis tal Aleksandri ajal olid; kui see aga Nikolai Pawlowitschile mitte meeltnõõda ei peaks olema, siis

olla ta valmis täieste eraiisikuna endiste Poola fmingate lošsi ajuma.

Sedaajama tõendas ta kirjas emale, juurde lisades, et „ta mingid uusi aumimesi ega auametisi ei otsi, ainult tšesjarewitschi aumime, mis ta teenistuse eest saanud, alal hoida soovides.“

Peterburi lošsiringfondades loodeti siiski veel Konstantin Pawlowitschi meelt muuta ja kutsuti teda siia läbirääkimistele. Kuid ta ütles sumajõidust kindlaste ära, wenna Nikolai Pawlowitschile soovitades kadunud keisri soowi täites ilma wiivitujeta troonile astuda.

Belwederi lošs Warsfawis XIX aastasaja algul.
Seltsaegse lõikepildi järel.

Peale sel puhul toimepandud nõupidamiste kõrgemate auandjate ja keiserinna-emaga, otsustas Nikolai Pawlowitsch wiimaks keisrikrooni vastu wõtta. 12. detj. 1825. a. seati sellekohane manifest kokku, milles keiser Nikolai I. troonile astumise eel käinud sündmusi kirjeldati.

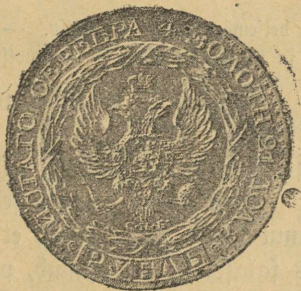
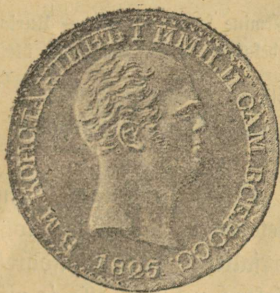
VII.

Rahaminister Kankrini korraldused. — Konstantini rublatükki lööma!
Rublatükki wäline lugu.

Rahaminister Kankrin oli nende isikute hulgaft, kes küll Konstantin Pawlowitschi troonist äraütlemist teadsid, kuid kes uskusid, et peale keiser Aleksander I. surma Konstantin Pawlowitsch oma lahtiütlemise tagasi wõtab ja troonile astub.

Selles ujus kinnitas Kankrini veel enam wanne, mida suurwürst Nikolai Pawlowitsch Konstantinile, kui seaduslikule keisrile wandus ja mida ta ka kõikidelt auhandjatelt nõudis.

Sellepärast korraldas Kankrin peale keiser Aleksander I. surmasõnni Peterburisje jõudmist kohe, et rahapajas rahaproowid tšesjarewitschi kujudega löödud saaks.

Konstantini rublatükk — eelmine ja tagumine külg.

— Rahwas peab peatselt uue keisriga äraharjuma ja selleks on kõige kohasem kohe wõimalikult palju uue keisri kujutustega rahasi wälja saata, — seletas Kankrin.

Uute rahade wormi oli hoolikas Kankrin rahapaja meistert Reichelt juba aeglaste walmis teha lastnud ning hoiti seda suures saladuses rahapaja kantseleis. Sellega käsiskis Kankrin 6 rublatükki lüüa ja saatis Warsjawisje kinnitujeks.

Raha kandis ühel küljel Konstantini pilti ja pealfirja: В. М. КОНСТАНТИНЪ I, ИМП. и сам. всепо. 1825, „Sumala armuist Konstantin I, Wenemaa Keiser ja Jsewalitjeja 1825.“ Teisel küljel oli kulli ümber püha Andrease ordupael ja pealfiri: чистаго серебра 4 золотн. 21 доля, рубль, с. о. „puhast hõbedat 4 solotnikku 21 dooli, 1 rubla“.

Kui 12. detsembril Kantrin lõpulikult otsusele tuli, et Konstantin Pawlowitsch troonile ei astu, käskis ta wõruid, inglisiinast äratõmbed ja uute rahade joonistused rahaministeriumi arhiwi panna. Sinna pandi ka need proowirublatükid, mis Warsawist tagasi toodi.

Nii ei peajenud Konstantini rublatükk üleüldse mitte liikumisele.

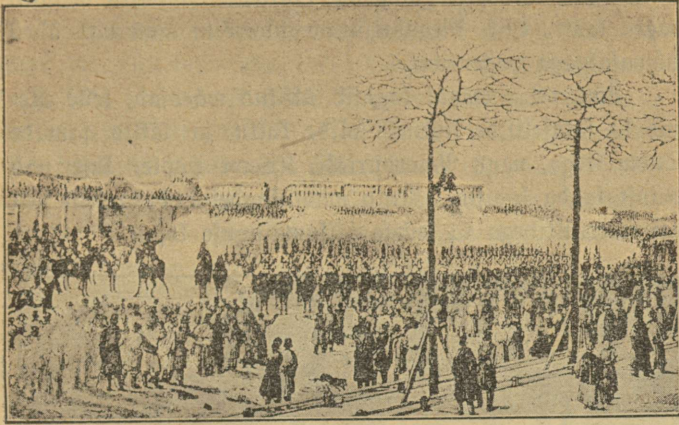
VIII.

14. detsember 1825. — Mäss. — Lastmine senati platsil. — Uurimine ja kohtumõistmine. — Kohtuotsus dekabristide wõi mässajate üle.

Nikolai I. troonile astumise päewaks määrati 14. detsember 1825. a.. Sel päewal kästi kaardiwäge ja teisi Peterburis olemaid polkusiid wannutada.

Keisrikojas wõdati jeda päewa kartusega. Juba ammu käisid jutud ringi, et Peterburis ja teistes kohtades jalaseltsiid on asunud, peajasjalikult haritud nooresoo ja ohwitseride keskel, kes walitjusega rahul ei olla ja riigipööret jünmitada tahta. Kardeti, et keiser Aleksander I. surma tagajärjel tekkimud selguseta seisukorra ja Nikolai I. wotamata trooni peale astumise jalaseltsiid mäsju alustamiseks tarwitawad. Kuid kindlaid teateid jalaseltsiide plaanide üle walitjusele ei olnud.

Kui 14. detsembri hommikul juba mõned polgud truudust uuele keisrile olid wandunud, tormasid mõnijasada kaardiwäe soldatid ohwitseride juhatusel lahtiste lippudega Senati platstile ja teatasid, et nad Nikolai Pawlowitschile wanduda ei taha, et nad Konstantin Pawlowitschi keisriks

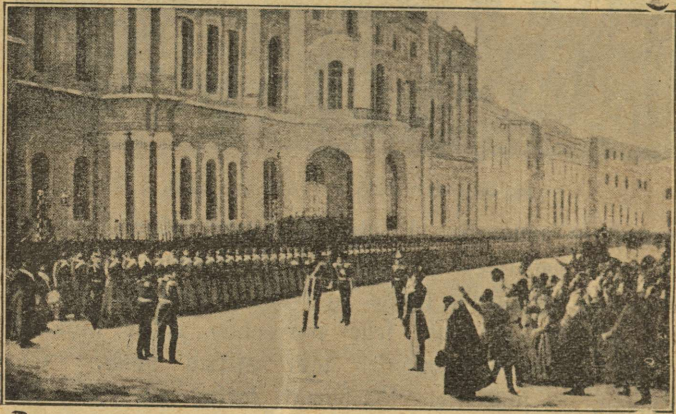
14. detsember 1825 a. (Kollmani pilt).

peavad ja nõuavad, et Venemaal konstitutsion, see on, niisugune valitjuskord maksma saaks pandud, milles rahwas oma asemikkude kaudu ka kõikidest valitjuse asjadest oja wõtaks, et peale selle pärispõlw riigis kaotatud ja weel mitmed uuendused läbi wiidud saaks. Oja rahwast, kes soldatitele lähedamal, karjus „hurraa“, kas nõudmisi toetades ehk arvates, et Konstantin Pawlowitsch wastu tahtmist on troonilt ära heidetud, kuna teised aru ei saanud, mis sündis. Olla teised ka „hurraa konstitutsion“ karjunud, arvates, et „konstitutsia“ Konstantin Pawlowitschi abikaasa on.

Nikolai I. käsul jaadeti esite kaks mitropolitit mäsajaid manitsema. Kui see ei aidanud, siis Peterburi sõjakuberner krahw Miloradowitschi, kuid see langes oma kõne algul surmawalt haawatult, nagu ka kindral Woinow. Kui Nikolai Pawlowitsch, kes sel ajal ihukaitse kaardiwäge wannutas, sellest kuulis, kästis ta suurtükkide otsad mäsajate poole pöörda, kellele kaardiwäe laewameeste polk lisaks oli tulnud. „Hurraa Konstantin Pawlowitsch!“ karjuwa rahwahulga peale lasti suurtükkidest ning sajad

ja tuhanded inimesed langesid platfil. Soldatid katjusid vastu lasta, kuid käegakatsutaw ülewõim ajas nad ühes rahwasalgaga põgenema...

Lõuna-Benemaal kogusid ütsifikud mäeosjad, kelle ülemad ka jalafeltside liikmed olid, kokku ja läksid samade nõudmistega, nagu Peterburiski, Kiiemi poole, kust nad toetust jaada lootsid. Kuid wastusaadetud dragunite jalk tegi juurtükkidega ka sellele niisamasuguse lõpu.

Keiser Nikolai Pawlowitsch terwitab 14. detsembril 1825 a. Tallwepalee ees ihu-kaardiväe Preobraschenski polgu I bataljoni, kes talle truudust wandus. (Selle polgu ohwitseride ruumides hoitava Laburneri pildi järele).

Galkas määratu nurimine. Terwel Benemaal otsiti salaplaaniist osawõtjaid, koguti Peetri-Pauli kindlusesse, ja kui see warsti täis sai, siis asetati neid ka igale poole mujale. Keiser Nikolai Pawlowitsch kuuldas ise paljuid üle ja kuulutas manifestis, et „kuna alamwäelised ei teo ega plaaniga salandust osa ei ole wõtnud, waid teadwuseta asjakäiguist sisse kistud said, neid süütateks tunnistatakse, kuid et õigusemõistmise mõte keelab tõsistele süüdlastele andeks andma, kes igauks oma ärateenimise järele karistuse saawad.“

Sellekohane uurimise komisjon andis 121 peajüüdlast, keda detsembri-kuu järele „dekabristideks“ kutsuma hakati, kõrgema kaelakohtu alla. Hiljem tuli jüüdistawaid ikka ja ikka juurde. Kohus tunnistas kõiki jüüdlasteks ja mõistis: 5 meest neljaks täiaks kiskuda, 31-l pea maharaiuda, teised sunnitööle, Siberisse ajumisele ja lihtjõldatiks määrata. Suur osa nendest oli kõige kõrgematest wüürstide ja krahwide perekondadest. Isejuguise armu pehmendati karistust: esimestel wiiel — ülespoomiseks, teistel sunnitööle ja ajumisele saatmiseks. Ülespoodud wiis detsembri-mäsju juhti olid: polkownik Pestel, alamporutshil Kõlejew (tuntud laulik), alampolkownik Murawjew-Apostol, porutshil Kachowski ja alamporutshil Bestuschew-Njumin.

IX.

Tšesjarewitš Konstantin Pawlowitš keiser Nikolai I. kroonimisel Moskwas. — Poolakate lootused. — Kroonimine Warsawis. — Tšesjarewitš'i ärasdit.

Ühel ajal detsembri mäsju jüüdlaste otsimisega valmistas loširingfond kiirelt uue keisri kroonimise wastu. Nikolai Pawlowitš ise awaldas soowi, et kroonimine võimalikult pea sünniks ja sellega iga mõte Konstantin Pawlowitš'i kroonile astumise üle kaoks. Kuid keiser Aleksander I. abikaasa Elisabethi surma ja keiserinna Maria Feodorowna (keiser Pauli abikaasa, kelle nime need heategewad asutused kannawad, mille heaks pileтите margiraha lähed) haiguse pärast wõidi kroonimist alles 1826. a. augustil ette wõtta.

Tšesjarewitš Konstantin sõitis ka Moskwasse kroonimisele. Ta pidi esialgse plaani järele Nikolai I.-le krooni pähe panema, sellega näidates, et ta wabatahtlikult selle ära annab, kuid pärast lepitati sellega, et ta kõikide ees uuele keisrile juud andis.

Kroonimise pidustuste peal käis Konstantin Pawlowitš Nikolai I. igalpool paraadidel kaasas. Ühe niisuguse

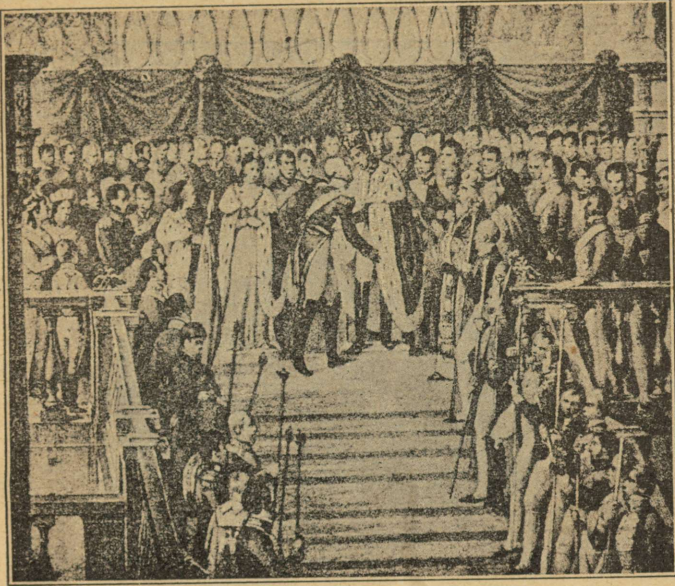

Keiser Nikolai I.

Krõigeri pildi järele.

paraadi ajal hüüdis sõjavägi: „Hurraa, Konstantin Paw-
lowitsch!“ Tšesjarewitsch sai minutiks segaseks, kuid
hüüdis selle peale: „Elagu keiser Nikolai I.“ Sõjavägi
hüüdis waimustatult kaasa. Nõnda harjuti uue korraga
pea ära.

Peale kroonimise pidustuste sõitis Konstantin Pawlowitsch tagasi Warsfawisse.

Suurwürl Konstantin Pawlowitsch soowib Keiser Nikolai I. peale kroonimist õnne. (Courtaini kivilõike järel).

Poolakad lootsid, et Nikolai tänutäheks wenna wastu, kes keisrikroonist lahti ütles, teda Poola kuningaks kuulutab ja et tšesjarewitsch Poola kroonist lahti ei ütle. Kuid see ootus ei läinud täide: keiser Nikolai I. jättis küll tšesjarewitschi Warsfawisse endise kohale, kuid laskis iseennast Poola kuningaks kroonida, mis 1829. aastal Warsfawi kuningas loosis Konstantini juuresolekul sündis.

X.

Konstantin Pawlowitschi walitsemiseaja jälgede häwitamine. — Teated Konstantini rublatüki saatuse üle.

Keiser Nikolai Pawlowitschi troonile astumisega häwitati walitjuse käsul kõik segaduseaja ja Konstantin

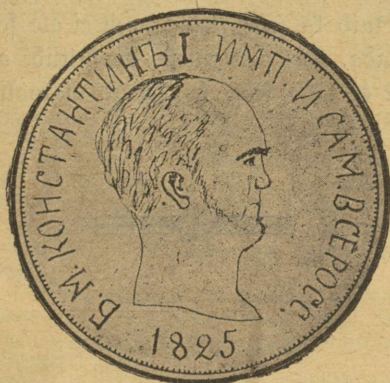
Pawlowitschi arwatatawa walitsemise aja jäljed ära. „Keiser Konstantin I.“ nime kandwad plangid ja tema pildid keisri pealkirjaga forjati ära, raamatutes keelati

Suurwürst Konstantin Pawlowitschi pilt allkirjaga „Tema Kõrgus Keiser Konstantin esimene“. (1825 aasta kiviõlile järele).

jelle loo üle kirjeldamine. Midagi ei tohtinud jeda arwatawat walitsejat meeldetuletada. Kuid Konstantini kuju kandwad rublatükid rahaministeriumi jalaarhiwis jäid alles. Kas krahw Kanfrin neid ära unustas wõi neid, kui haruldusi, alal hoida tahtis, on teadmata. 1879. aastani seijid nad endisel paigal, kuna kirgline rahadeforjaja suurwürst Georg Mihailowitsch nendest ühte keiser Aleksander II-kt omale palus. Keisri käsul jaotati siis need nõndanimetatud Konstantini rublatükid jedawiiši ära: üks — suurwürst Georg Mihailowitschile, teine — keisri kabinetti, kolmas — ermitashi kogudesse, neljas — suurwürst Sergei Aleksandrowitschile, wiies — Hesseni printstile. Kas

need kõik Warsjawis käinud rublatükid on, ei ole kindlaste teada. Ühede teadete järele lasitud Kanfrin peale suurvürstile saadetud kuu rublatüki veel seitse samast lüüa, ja need ollagi alale jäenud, kuna Warsjawi saadetud rahad ära hävitatud. Teiste teadete järele jäenud nad Warsjawi tšesjarewitschi kätte. Poola mäsju ajal, 1830. a., olla poolakad Belvederi lossist, kus suurvürst Konstantin

Konstantini rublatüki eelmine külj.

elas, tema muu kraamiga need rahad üle löönud ja wäljamaale ära müünud, kus haruldaste rahade korjaja Schubert ühe neist ostnud, mida ta siis oma nimekirjas ja Wene haruldaste rahade kirjelduses unustuse hõlmast wälja kirjutas. Kuid teised teated jutustavad, et rublatükk Schuberti kätte teisel teel sattus: kui Nikolai I. Konstantini rahasid ärahäwitada käskis, olla joonistaja Reichel waljuft käsust hoolimata ühe raha mälestuseks jättnud, mida ta Schubertile, kui kõige haruldasema raha, annud. Kui Schuberti loogu ostuteel praeguse Peterburi linnapea graaf Dolstoi kätte läks, siis seletas Schubert sellele, Reicheli peasta püüdes, et ta raha wäljamaal ostnud.

Kuidas see ka ei oleks, Konstantini rublatükki, neid väheleid jäänuseid keiser Konstantiniist, kes walitseada ei saanud, nagu paljuid teisi haruldasi rahasiid, tehakse tihti wäga osawalt järele, mille eest teadmata rahakorjajad suuri summasid on maksnud, ehk küll Konstantini rublatüki üle kõikide keelte peal juba ammu terve rida raamatuid ja seletusi on kirjutatud.

Praegusel ajal pakuwad rahade korjajad tema eest 3000 rubla, kuid ka selle summa eest ei ole seda haruldast rublatükki saada, sest praegused omanikud on kõik teada ja keegi neist ei taha seda haruldast ajaloolist mälestust ära anda.

„Tulu“ raamatuladu soovitab:

1) Meie aja teadus ja teadusline ilmawaade:

Rida ühikute teadusevaldade ülewaateid, paremate asjatundjate fulest. Kohased kõnedhtutel ettelugemiseks. Senini ilmunud:

Prof. A. Vadenburg, Looduseteadus ja ilmawaade. Saksa arstide ja looduseteadlaste kongressil peetud kõne. J. D e y m a n i tõlge. H. 30 f. Sisesejuhataw seletus meie aja teaduse üle filosoofialisest seisukohast. „Eimene Moosese raamat ütleb: „Ja Jumal ütles: saagu walguš — ja walguš sai.“ Inimeste peas aga „sai walguš“ alles siis, kui nad piibli pühašufe juures tahtlema ja temaš inimese kätetööd nägema hakkasid. . . .“ Raamatu sisesejuhatuselt.

Prof. J. Loeb (Löb), Elu. Elunähtuste seletus biologia uuemate õpetuste põhjal. Monistide kongressil peetud kõne. Cešti f. J. P i p e r. H. 25 f. Sisust: On elu ainult füsikateemialine nähtus? Teadusliku biologia algus. Elu mõistatus. Muna sigitamine. Kunslik sigitamine teeb meie elu loomise võimalikuks. Elu ja surma mõisted. Mis looduseteadus hinge üle ütleb. Päriwus. Mendeli päriwuse-teadus. Kas poeg wõi tütar? Organismuste plaanipäralsus. Elu šifu. Instinktid. Kõlblus.

Prof. J. Pawlow, Looduseteadus ja peaažu. Peaažu füsiologia ja uus hingeteadus. J. D e y m a n i tõlge. Hind 20 kop.

Huwitaw katse hingenähtuši mõõtmise abil uurida, seega psüchologia tõišeks teaduseks muuta. J. E. „Postim.“

Huwitaw raamatukene, mille Cešti keelde toimetamise kallal hoolega töötatud on. A. K., „Cešti kirj.“; J. L., „Päewal.“

J. Deyman, Ilmutus kõues ja tormis. Johannese Ilmutamise raamat uues walgušes, huwitawad pild. H. 35 f. III täiendatud trükk lõppemas „See kirjatoš on näituselks, kudas teadus ka kõige saladuslikuma küsimuse äraseletada wõib.“ L. O. „Päewal.“

„Keda ei ole kollitanud Ilmutamise raamatu imeelutad? Genialne uuriža annab šin neile lihtša seletuse.“ J. Reinthal, „Wirulane“ 1908.

Prof. A. Kłosowski, Ilmade ettekuulutamise küsimuse praegune seisuford ja Gribojedowi ettekuulutused. J. D e y m a n i tõlge. H. 30 f.

Kui palju wõib meieaegseid ilmade ettekuulutuši usaldada? Selle küsimuse kohta pole mitte ainult teaduslišed, waid ka paljude elukutsete (põllumeeste, meremeeste jne.) tegelišed huwid seotud. Mis praegune meteorologia ilma ettekuulutustest ütleb, seda on šin brošüüris J. Deyman, üks meie parem populärišator, koku wõtnud ja mitme šinoptilise ilmakaardi abil ära seletanud. Keel ja seletuse wiiš on labuš ja kergešte arusaadaw. „Zall. Teat.“ No 249, 1913.

Päikesewarjutamised üleüldše ja täna wune täieline päikesewarjutamine (8. aug. 1914. a.) iseäraldi. D. S w j ä t š k i ja teiste järele J. D e y m a n. Hulga piltide ja kaartiga. Hind 35 kop.

Sisu: Päikesewarjutamised ajalooš ja rahwašte ebausuš. Millest tulewad päikesewarjutamised. Mis looduseseöber warjutamise ajal tähele panna wõib.

Prof. J. Tiander, Rudas inimene alkoholi üles leidis. Peatiik kultuura ajalugu. Usufombeline joomine. J. Depmani tõlge. S. 30 f.

Sifust: Joomine wanaaja- ja piiblirahwaste usulistel pidustustel. Esialgne inimene oli taimetoitlane, mida praeguse inimese suguelu ja rahwatarfus taimele üle weel tõendab. Usulised joomapidud tänapäeval. Nõidumise ja imetegemise kombed. Rarstuseliikumine ja ristiusk.

„See lootustäratava keelte ja kultuuraajaloo uurija huwitaw töö on faktilise sisukuse poolest otse imestamise väärt. Peab tähendama, et uurija itlemata suur keeltetundja on, vähemalt 10—15 keelest aineid wõtab — Soome ja Eesti keelteni — ... ja see annab kõlle ta wõhiku filmis wäärtuse ja huwituse.“ „Postim.“ № 230.

„Ehk raamat küll teadusline on, on ta huwitust äratawalt ja ladus keeles kirjutatud, mille poolest ta küiw teaduslistest labku läheb. Rarstuse-õpradele, iseäranis aga rarstuse-kõnelejatele, wõiks ta kaimis kasulikuks abinõuks olla, mis alkoholi tekkimise paremine, kui ükski teine eestikeelne raamat ära näitab.“ „Päewal.“ № 76, 1914.

Akademikus E. Faguet, Eugemise kunst. Rudas lugeda, et sellest tulu oleks ja et sellest lõbu oleks. Mida peame lugema ja mida mitte. Raamatute walimine. Ilu-wäljaanne. Nutõri loaga eestistatud. S. 80 f.

Wenemaa. Kästraamat Wenemaa looduse, rahwaelu ja nende elutingimiste tundmadõppimiseks. Professoreite Philippsoni, Basfowi ja teiste järele.

I a n n e: Wenemaa geograafia (suurus, piirid, seisukoht). Wenemaa loodus (pind, maapõhi, maa rikkus). Kliima. Looma ja taimeriik põhjas kui lõunas. Rudas inimene seda kasulikult tarwitab. Elanikud. Nende arv, usk, tihedus, elutingimised. Millest nad elawad. Linn ja küla. S. 80 f.

I I a n n e: Ühiseluline kord. Rahwaharidus minewikus ja olewikus. Tõõstus ja elanikkude sissetuleku hallitad kõigis Wenemaa osades. Wabritu- ja kodutõõstus. Kauplemine, selle head ja wead. Wenemaa sõjawägi. Kredit. Omaabi ja ühistegewus. Rahwa üleüldine sissetulek ja selle jagunemine klasside järele. S. 80 f.

Linukene tõõsine raamat Eesti keeles Wenemaa tundmadõppimiseks. Suur Wenemaa kaart kaasas, mis üksi müügil 25 kop. maksab.

Lääne-Euroopa. E. Tschishowi järele. Euroopa maad, riigid, rahwad kõige uuemate teadetega ja arvudega. Pigi 100 pildiga ja kaardiga. Raamat annab 45 ettelugemises täielise pildi Euroopa poliitilisest, majanduslisest ja hariduslisest elust. Rahes andes, kumbki 70 f.

Ümmas:

Mehhanika õpetus. Rudas masinad tõõtawad. Teorialise mehhanika põhiõpetused, mida masinate tegewusest arusaamiseks tarwis. Matemaatika mõistetete seletuse ja tabelitega. Prof. W. Lermantowi järele J. Depman.

2) Ilukirjanduslised ja ajaloolised tooded:

Leo Tolstoi, Peale surma avaldatud ilukirjandusliste tööde I anne. S. 35 f. Sisu: Isa Sergius. Peale palli. Aljoshka Garschot. Ulu üle — II anne. Hind 40 f. Sisu: Riufaja „Rõige kurja juur“... Ilmakirjanduse suurema ehitaja paremad tooded.

W. Korolento | Keiser wõi sunnitööline? Keiser Aleksander I surma ja-
ja | ladus ja wanakese Feodor Kusmitschi kirjad. Peterburi
Leo Tolstoi | kohtupalati otsuse järele aresti alt wabastatud. Hind 30 f.
„Keda ajalugu ja Tolstoi huvitab, ei jäta seda ilufaste wäljaan-
tud raamatut mitte lugemata. „Post.“

S. Librowitsch, Wastu tahtmist keisriks. Katse Konstantin Pawlo-
witschi Wene keisriks panna ja detsembrikuu mäss 1825. S. 25 kop.

S. Librowitsch, Romanowite suguwõsa wõistlejad Weneriigi keisri
walimisel 1613 a. Hind 25 f. Wõlemad raamatud haruldaste piltidega.

Peterburi Cesti Jaani koguduse minewik ja praegune seisukord.
S. 20 kop. Wõitlused koguduse ja õpetajatest rahwameeste wahel.
Suwitaw peatükk Cesti ajalooft. (Ladusse antud).

„Suwitaw raamat, lasew kirikutegelaste tegewust ka teisest küljest
paista. Rafulik ka mitte-peterburilastele lugeda“. „Sommit“ № 105 (14.)

Aleksander Rann, Õnne pärast. Luudisjutud. S. 30 kop.

Ilmumas rida põnewaid kirjeldusi Wene ja ilma-ajalooft, peale muu:

Troonide ümber. (Ilmatuuljad lõbumaised ajalooft). Mitu annet.

Peeter Suur ja naised.

Keiser keelu all. 24 aastat Wene ajalugu Peeter Suure järeltulijate aegus.

Seeriast:

Rahwaliikumised (rewolutsionid) Wene ajalooft
on ilmumas lähemal ajal:

Solowjew, Dekabristid wõi detsembri mäss 1825 aastal. Põnew kir-
jeldus esimesest katsest Wene riigikorda jõuga muuta.

1905. Wiimase Wene rewolutsioni käik ja Gaponi ning Kosfari
(tööliste saadikute nõukogu esimehe) oja selles.

Stenka Rasin ja temast sünnitatud rahwaliikumine.

Pugatshew ja temast sünnitatud liikumine.

Ilukirjanduseft ilmumas:

A. Kuprin, Mõlgas. Ühe lõbumaja elu.

„ Sulamith. Salomoni ülem laul.

Meie aja kangelased, pilkewätkude walgustusel. Uuemate Wene humoris-
tide poliitilised pilkelood, mis meie aega kujutak maaliwad ja prae-
gusi tegelasi õiges walguses ajaloo lehtedele naelutatawad. See on
õnna kõige õtsemas mõttes. —

Meie päewade ajaraamat.

Ilmub terve rida andeid Awertschenko, Afowi, Tseffi ja teiste järele.

3) Spordi- ja terwishoiuraamatud:

Terwishoiu käsufõnad koolilastele ja täiskasvanutele, kes neid koolipõlves ei pidanud. Hollandi haridusministeriumi väljaanne. Sind 12 kop.

„Wäikene meeldiw raamatukene, kus enam on öeldud, kui teistes pakfudes köideses. Siin on kogu kooliterwishoiu peajooned trehwalalt ära tähendatud . . . Köit punktid on asjakohased. Iga lapsewanem oisku seda oma lapsele, iga kooliõpetaja soowitagu seda oma õpilastele.“

„Terwis“ № 10, (1913) Dr. A. Piiris.

Meie kooliõpetajad teeks hästi, kui nad seda raamatut koolilastele ja nende wanematele soowitaks. Kui see meie rahwakoolidesse ja perekondadesse teed leiab, siis ei jäta ta head mõju meie rahwa terwenduse peale avaldamata.

„Postim.“ № 239. (1913)

„Terwishoiu käsufõnu lastele“ — wõiks mitte üksi lastele, waid ka kõigile teistele soowitada. Dr. S. Koppel, Eesti Kirjanduse Seltsis.

Prof. J. Nikitinski, Terwishoiu nõuetele wastawad toit, riided ja korter. Rudas neid ka ilma suurte kulubeta kätte saada. S. 25 f.

Meie igapäewane leib teaduse ja terwishoiu nõuete walguses. Mis igaüks tema üle teadma peaks. S. 20 f.

Sapupiim kui terwishoidline toit ja arstirohi. Rumõs toiduainena ja tiisikuse rohuna Prof. Metschnikowi järele Dr. Bogoljubow. S. 25 f.

Soojad ja külmad wannid, soola- ja mudawannid terwise parandamiseks ja karastamiseks. S i n d 20 f.

Õhu- ja päikesewannid, mere- ja jõesupelused, terwise parandamiseks ja karastamiseks. Dr. Schebotajew, loodusejõududega arstimise eriarst. Sind 20 f.

Dige asjalikult kokkuseatud käsiraamatute, seda tarwilikum, et efektiivarmamised sel alal meil walitsewad. Mis mõju iga arstimisewiis üffikute kehajagude peale awaldab, millal ja kudas kajulik, millal kahjulik jne, on köit lühidalt ära seletatud.

„Tall. Teat.“ № 141. (1913)

„Keel weidi kange, aga sisu hea.“ Dr. Koppel, E Kirjanduse Seltsis.

Kuna meie juures õhuga, päikesega ja weega arstimine ja terwise karastamine wiimasel ajal dige laialiselt tarwitamisele on wõetud, mida ainult heaks kiita tuleb, ja et seda tihti ilma mingi juhatuseta tehtakse, mille läbi terwis kasu asemel kahju wõid saada, on nimetatud raamatukese Eesti keelde tõlkimiseks küllalt põhjust. Raamat annab popularses kujus, aga siiski teaduslisele alusele jäädes, köitide loodusejõududega arstimisewiiside otstarbekohaseks tarwitamiseks juhatusi . . .

Terwis № 6, (1913) Dr. Ed. Soones.

R. Kometis, Suusaspord. 60 pildiga. Sind 40 f. Trüff lõppemas.

Suusad ei nõua enestele mitte spordi digust, waid praktilise läbikäimise kergitamise digust. Talwel, mil teed tuisatud, aitawad suusad igal pool edasi, kui jalgsi enam edasi ei peaje. Rohked pildid on õnnestanud, raamatu sifemus ja wälimus hea. „Post.“ № 290

Jummas:

Moodne terwishoid I. Naisarst M. Wolkowa, Abielu terwishoid. Selle küsimuse tõsine käsitlemine ilma mingi niibusetata, mis sellestisulistest raamatutes midu mooduks on. Tõsine ehe igale perekonna lugemiselauale, mille eest kuulsa naisarsti nimi wastutab. S. 50.

4) Praktilised käsiraamatud:

Jw. Zakowlef, Praktiline Wene keele õperaamat. Wäljarääkimine, igapäevase elu kõnelemised, grammatikateated, soldatielu sõnad. I anne 40 k., II ja III a. à 50 k. Kolm annet koos saadab ladu 125 kop. eest.

Selles raamatus leiduvad kõnelemised iga elukutse ja igasugu juhtumiste jaoks, umbes sajasse peatükki aine järele korraldatud. Minutene Wene keele õperaamat, kus wäljarääkimise ja kirjutamise õpetus sees on. Rogu poolest ehk küll mõnest teisest õperaamatust vähem, toob ta siiski enam materjali, sest et temas ainult tarwilikud teated leiduvad ja midagi üleaarust ei ole, nagu mõnes õperaamatus „eestlastele“, kus Eestikeele õpetus wenelastele sees leidub.

„Kohasem Wene keele õperaamat täiskaswanule“.

„Pet. Teat.“ „Zall. Teat.“

Eesti soldati käsiraamat. Kõrgeõpetatud kõige uuemate ringkirjade nõudmistele järele 27. Siberi kaitsepolgu leitnandi R. Summer'i juhatusel, Wene ja Eesti keeltes. Wäeteenistuse kord ja seadused ning soldatitelus ettetulewad erisõnad ja ütelsused. Juhatusraamat igale kroonuteenistusesse minejale, hulga selgitawate piltidega. Hind 70 k o p.

Selles raamatus on kõik tähtsamad teated sees, mis Kõrgeõrgema käsikirja järele 12. jaanuarist 1902. a. iga soldat tundma peab. Osta pangu tähele, et ta seda raamatut ärawananenud samafüsilise raamatuga ära ei waheta.

Uus sõjawäeteenistuse seadus. Kõrgeõrgemalt poolt 23. juunil 1912. a. kinnitatud ja 1-st detsembrist 1912. a. maksew. Hind 20 k o p.

Wanast seadusest märksa lahkumise uus teenistuse, kergenduste arwamise, wabatahtlikkude wõtmise ja kooliõpetajate wabaastamise kord ja uued karistusemäärused kroonuteenistuse seaduse wastu effimise kordadel. Rudas priiatahtliselt enneaegu lihtsoldatina teenimise teenimist kergendada wõib. Rudas äri korraldamiseks teenimist edasi lükata wõib.

Rudas koosolekuid juhatada ja seltsi asju ajada. Seltsitegelase käsiraamat. Wene ja wäljamaa parlamentide ja seltside praktika järele kokku seatud, hulga tegelikkude juhatustega. Hind 35 k.

Tihti tuleb ette, et koosolekuid, ka ärilistes seltsides, wäljast tellitud isikud juhatavad, kes seda siis kutsuja kildkonna kasuks juhiwad. Suurem hull liikmeid ei mõista asjatundja „osawuse“ juures midagi ettewõtta, et oma kasusid õiglaselt kaitseda. Kõik seltsid kannatawad asjaajamise oskamatusel all. Käesolew raamat on ainuene katse sin meie seltsitegelastele ja seltsiliikmetele appi tulla. Ta annab juhatust kõigis seltsielu küsimustes.

„Kes jõulupühafid oma teadmiste ja filmaringi laiendamiseks soovib tarwitada, muretseb omale ka selle raamatu.“ „Waleht“ 24.XII.13.

Dr. W. Michelson, Moskwa põllutöö-ülikooli professor, Seaduslik ilmumise ettekuulutamise juhatuse põllumehele pilwede, tuule, suifu, päikese, tähtede, loomade eluawalduste ja teiste kohaliste nähtuste põhjal ja mere kaldal. J. Depmani tõlge, piltidega. S. 25 kop.

Saksa ja Wene keeltes on see raamatukene põllumeeste seas kõige paremas kuulsuses. „Minutene teaduslik katse meteoroloogia teadusest tegeliku kasu saada.“ Prof. A. Klossowski, parem Wene meteoroloog.

„Teaduslik raamat, millel tegelik tähtsus põllumehele on ja mis neid huwitama peaks.“ Cand. J. Sarw, „Eesti Kirjanduse Seltsi Aastaraamat.“

Dma kodukolle. Korteri-küsimuse otjustamise ja oma kodukolde asutamise kergendamise katsed Lääne-Europas. Tõendate piltidega ja plaanidega kaunistatud käsiraamat-album majaomanikkudele, ehitusmeistritele, linnawalitsuse tegelastele ja igaihele, keda korteriküsimus pigistab. Kõllu seadnud ehitus-insener N. Dmitriew, Peterburi korteripuuduse vastu võitlemise seltsi esimees 50 pildiga. H. 80 kop.

Sisu: Londoni bömajad ühiskinimestele. Luulmoodi perekonnakorteri majad. Inglise ühiskinijad-kotedsid. Aialinnad Inglise-maal ja mujal. Linna agulite terwendamise katsed ja eeslinnade korraldamine. Sakuaialinn (plaaniga).

„Meie aja väga mitmete hädade seas on üks suurematest korterite küsimus, mis nimelt Tallinnas viimasel ajal otse karjuvaks on saanud. Iga püüet selle häda vähendamiseks tuleb rõõmuga tarvitada. Kõnes olev raamat toob huwitawaid, piltidega ja plaanidega selgitatud kirjeldusi sellest, mis Inglise-maal korterihäda korraldamiseks tehtud. Kõike, mis seal sündinud, on meie oludes praegu võimata ette võtta; hea asi on aga juba selle tegewusega tutvustamine ning nõnda tulewikumajade ehituse korralduse teewalmistamine. Et midagi ka meil teha saab, näitab Tallinna ligidale Sakuaialinna asutamise püüet. Selle plaan, mis raamatus viimseks leidub, tunnistab hästi läbimõeldud ja asjakohaselt valmistatud etteõõtet. Onnestab see, saame muidugi pea teisi sarnaseid. Juhatuses selle kohta on kõnesolev raamat väga tähtsas ja tarwiline“.

„Risikrahwa Püh. Leht“ № 22 (14).

Juh. Põster, Elektri-walguse ja elektrifellade tarwitaja käsiraamat. Mis iga elektriwalguse tarwitaja teadma peab. Misfugused lambid kõige kasulikumad? Täieline juhatus, kudas igaiüks ise elektrifellafid ülesseada ja parandada wõib. Joonistustega. Hind 60 kop.

Raupleja nagu ta olema peab. Raupmehe ja kauplusteeniija käsiraamat. Kohane äriteenijatele kinkimiseks. Hind 40 kop.

J. Depman, Päikesel-kell. Täielik juhatus, kudas igaiüks ise päikesekella valmistada ja tema abil õiget aega äramäärata wõib. Joonistustega. Ilmumas.

Sõnate kodumaa kalaasjanduse ja kalapüügi edendamiseks. (Peipsi kalapüügi-olude uurimise ja korraldamise puhul). Hind 20 kop.

Juh. F. Gagnus, Pikkewardad. Täieline seletus joonistustega, kudas neid iga külasepp üles panna wõib. Ilmumas.

Laduse antud wõõrad raamatud :

Tulusad nõuanded № 1. Kummitööd. Kudas talossja ja jalgratta kummisid parandada ja hoida. Tulus juhatus igaihele meie kallil ajal. Hind 20 kop.

№ 2. Prof. Sabudowski, Juukste eest hoolitsemine. Kudas juukste mahatulemise eest hoida ja kõõma kaotada omatehtud rohuga. H. 25 k.

№ 3. Kudas ajalehtedele sõnumid saata ja kaastööd teha ning sellest fissetulekut leida. Hind 25 kop. Ilmumas.

5) Raamatud lastele ja laste kaswatajatele :

J. Depman, Laste meteoroloogilised waatlemised, kui kaswatamise abi-nõu ja kodumaa tundmaõppimise kool. Piltidega. Hind 25 kop.

B. Karriku Piltidega Lastejutud. Esimene seeria, igas andes 15—20 pilti, hind 10 kop. tüff. Ilmunud:

N ^o 1. Raks Simson.	N ^o 7. Rilmataat.
N ^o 2. Kollid.	N ^o 8. Wana heategu ununeh.
N ^o 3. Rebane ja räästas.	N ^o 9. Raru ja tütarlapsed.
N ^o 4. Raskituningas.	N ^o 10. Oehärg.
N ^o 5. Rööwel Talw.	N ^o 11. Kolm karu.
N ^o 6. Moosetekandid ja teised.	

Teine seeria. Igas andes 7—15 pilti. Hind 5 kop. tüff.

N ^o 1. Lõwipaar ja jänes.	N ^o 4. Reinuwader ja wätk.
N ^o 2. Ritselauda põlemine.	N ^o 5. Jänes ja konn.
N ^o 3. Moosetekandid.	

Mõlemis seeriates uued anded ilmumas.

„Meil on laste pildiraamatud sama wiletsad, nagu lastekaswatusse asi üleüldse. Ei murta kaua pead, mis pilti lasteraamatusse mahutada, — sinna pannakse lihtsalt see „armas“ praht, mis wanematele inimestele ei kõlba ja lastepildid ongi walmis.“

Teistigi Karriku pildid. Need on nii kunstimaitsetelisel trehwarwad karrikatuurid, sealjuures aga ka nii lapselik-heasüdamised, et neid wana inimene kõige suurema lõbuga läbi waatab ja ennast muinasjutuilmaga tagasiwiiduna tunneb, kus raks hundi üle löi ja kits rebasel kosjas käis, lastest juba rääkimata. (Laamann) „Toll. Teat.“ N° 284.

Sisu ja piltide poolest palju huwitawamad, kui teised meie lasteraamatud, on „Hariduse“ kirjastusel ilmunud B. Karriku piltidega lastejutud... Igast raamatust paistab, et need pildid suur meistripüholoog maalinud on... Kui meie noorukesed niisugused head ja ilusad raamatud oma pisiku saawad, siis on lootust meie tulewiku kirjandusel, kes hulga kunstimaitsetelisel edenunud lugejaid saab. Lugege neid raamatuid, mis Euroopas sajade-tuhandate wiisi laiali on läinud.

„Hariduse“ kirjastusel on hiljuti rida laste pildiraamatuid ilmunud, mis nii peene humoriga lapse hingeelu tabawad, et neid praegu sadatuhandate kaupa tähtsamates Euroopa keeltes wälja antakse.

„Meie Lastesada“ N° 4.

Lastejutud kõige paremas mõttes, lihtsad, ilma moraliserimata, seejuures niisuguses toonis jutustatud, nagu ta lastele arusaadaw ja armas. Joonistused täis humorit, nalja ja seejuures kunstimaitsetelised läbijalabi. Hea lisandus meie lastekirjandusele, mis iseenesest mitte küllalt rikas ei ole.

—y. „Postimees N° 22, 1914.

Wõrakeelsetest arwustustest, mida lugeja Lasteraamatute kaantelt, N° 5 peale hatates, leida võib, toome siin ainult paar:

„Kõigest hingest soowitame B. Karriku raamatuid kodulastele, neljaastastest peale . . .“

Raswatusseadline kuuliri „Семейное воспитание.“

„Joonistused on lihtsastatud, kuid täiesti kunstimaitsetelised. Laps võib neid pliiatsiga, wärwidega või wärwipaberiga järele teha.

Waleht „Современное слово“

„Dore sfsu ilusate piltidega — parem kingitus 6—7 aastastele lastele. . .“

Waleht „Голосъ Москвы“.

„B. Karriku pildijutud tõmbavad praegu üleüldist tähelepanemist enesete peale. . . Need väikesed raamatukesed peavad iga lapse raamatulaia puudumata omanduseks olema. Pärast aabitsat on nad lugemise materjal, mille väärikust teist ei ole. . .“

Peterburi Kodulaste-kasvatamise Seltsi soovitamisewääriliste lasteraamatute nimetirja tootuseadja komisjoni otsus.

„Õnnestanud jutude walik ning piltide lihtsus ja treshwarvus teewad B. Karriku raamatutest laste armsama lugemise-materjali ja muretsewad neile sõpru kõige laiemates lasteringfondades“

Kaswatusteadline ajakiri „Вѣстникъ Воспитанія“.

6) Näitemängud:

Miniatuurid. Rida väikest, sisutaid, ilma lawandueteta, paaritegelasega näidendi perefornas ja seltsides ettekandmiseks ja deklameerimiseks. Ettekandmise luba eest kirjastajale maksu ei ole. Hind a 30 kop.

Senini ilmunud:

Audisjutt. 1 mees ja 1 naistegelane.

Auasi. Kaks meestegelast.

Tublid poisid. 3 tegelast.

Õvõstuse kangelane. 2 tegelast.

Ilus naine. 2 tegelast.

Sõnakehw naaber. 2 tegelast.

Peale nende ilmunud näidendid:

Leo Tolstoi, „Kõige turja juur“. . . Rahwatükk kahes pildis (raamatus „Tolstoi, peale surma awaldatud tööd II“). Hind 40 kop.

Naise saatus. 7 tegelast. Ühes järgus.

Modell. 5 tegelast.

Armastuse kunst. 4 tegelast.

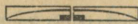
Kui wõti naise kätte jääb. 5 tegelast.

Ladu (adr. „Tulu“, postikasti nr. 118, Tallinnas) saadab need, kui ka kõik teised raamatud ilma postikuludeta; kinnitatult 7 kop., järelmaksuga 17 kop. kallim. Hinda wõib markides saata.

„Tulu raamatuladus on nüüd ka kõik teised eestikeelsed raamatud saada-wal. Masi suuremal arvul ladus „Mõtte“, Sööti, „Noor-Eesti“ ja teiste wäljaanded. Kõige kasulikum ostukoht raamatukogudele, lugejateringidele, kauplustele, koolidõpetajatele jne, kellele kõrged protsendid anname. Raamatute nimekirjad ja teated uute raamatute ilmunuse üle saadetakse igaihele, kes oma adressi teatab.

„Tulu“ ladu Tallinnas,

„Hariduse“ ja „Tulu“ kirjastuste pealadu.

Trükitud W. Ehrenpreis'i trükikojas, Tallinnas.

draegust Cesti kirjanduseturgu uju-
t-takse üle raamatutega, mille kir-
jutajad ja väljaandjad awalikult
kuulutawad, et nende arwamise
järel kirjatööss sfsu midagi ei maksa, worm
ja sõnad üksi köit on.

Meie oleme arwamisel, et Cesti lugejate
laiemad ringkonnad niisugusele seisukohale nii
pea weel ei waju ega tõuse, waid raamatus
kõige pealt sfsu otsivad. Sa need lugejad saa-
wad weel kaua jääma truuks klassikaliste meist-
rite töödele ja kõigile neile raamatutele, kus
sõnade taga ka midagi seisab. Nende lugejate
üheks tähtsamaks lugemise aineks on ja jääb
rahwaste ja maade saatuse ja seisukorra kirjel-
dus, teiste sõnadega, ajalugu, geografia ja
nendega kokkupuntuwad kirjandusealad.

Sellele lugejate tarwidusele wastu tulles
tahame terve rea ajaloolisi, ühiselulisi, maade-
teaduslisi toodeid välja anda, mis meie kirjas-
tuste teaduslise kogu kõrwal kergemat lugemise
materjali pakuks. Suwitusetundjaid meie kir-
jastuse nimekirja juurde juhtides tähendame,
et käesolew raamat ka sellele tarwidusele was-
tata püüab. Sfeäranis juhime tähelepanemist
piltide peale, sest tihti räägib üks kohane pilt
oma aja kujutamises rohkem, kui terve raamat
kirjeldusi. Tähendame, et autori lahke wastu-
tuleku läbi meil võimalus on piltisid tuua,
mis kaua keeldud olid ja muidu Cesti kirjas-
tajale kättesaamatad.

„Hariduse“ ja „Tulu“
kirjastuste ladu Tallinnas.